

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NILLO JÄÄSKINEN
της 19ης Απριλίου 2012¹

Υπόθεση C-133/11

**Folien Fischer AG
Fofitec AG
κατά
Ritrama SpA**

[αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Διεθνής δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις — Ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 — Ειδικές δωσιδικίες — Αδικοπραξίες ή οιονεί αδικοπραξίες — Έννοια — Αρνητική αναγνωριστική αγωγή (“negative Feststellungsklage”) — Δυνατότητα του φερόμενου ως αυτοουργού ζημιογόνου πράξεως να ενάγει τον φερόμενο ως ζημιωθέντα ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός προκειμένου να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη ευθύνης εξ αδικοπραξίας»

I – Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά, κατ’ ουσίαν, το ζήτημα κατά πόσον αγωγή με αντικείμενο να αναγνωριστεί η μη ύπαρξη ευθύνης εξ αδικοπραξίας υπάγεται στην ειδική δωσιδικία που προβλέπεται «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», υπέρ του «δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός», κατά το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις². Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, ο εναγόμενος μιας τέτοιας αγωγής πρέπει να ενάγεται ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο βρίσκεται η κατοικία του, σύμφωνα με τον κανόνα περί γενικής δικαιοδοσίας του άρθρου 2 του προαναφερθέντος κανονισμού.

2. Το προδικαστικό ερώτημα υποβλήθηκε από το Bundesgerichtshof στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Folien Fischer AG (στο εξής: Folien Fischer) και της Fofitec AG (στο εξής: Fofitec), εταιριών που εδρεύουν στην Ελβετία, και, αφετέρου, της Ritrama SpA, η εταιρική έδρα της οποίας βρίσκεται στην Ιταλία. Η αρνητική αναγνωριστική αγωγή³ που ασκήθηκε από τις Folien Fischer και Fofitec ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου έχει ως αίτημα να αναγνωριστεί ότι η Ritrama SpA ουδέν δικαίωμα μπορεί να αντλήσει από αδικοπραξία που ενδεχομένως διέπραξαν οι δύο ενάγουσες, τόσο βάσει της εκ μέρους της εναγόμενης αμφισβητούμενης εμπορικής πρακτικής της Folien Fischer, όσο και εξαιτίας της αρνήσεως της Fofitec να παραχωρήσει στην εναγομένη άδειες εκμεταλλεύσεως των διπλωμάτων της ευρεσιτεχνίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ 2001, L 12, σ. 1. Για το ενοποιημένο κείμενο, στο οποίο ενσωματώνονται οι διαδοχικές τροποποιήσεις και διορθώσεις του εν λόγω κανονισμού που δεν αφορούν την παρούσα υπόθεση, βλ. 2001R0044-FR-08.04.2009-007.001-1.

3 — Αγωγή που προβλέπεται στο γερμανικό δίκαιο ως «negative Feststellungsklage».

3. Πρόκειται περί ενός πρωτόγνωρου αιτήματος για ερμηνεία, μολονότι το Δικαστήριο έχει ήδη απαντήσει επί προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούσαν αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές στο πλαίσιο υποθέσεως όπου αντιδικούσαν οι κύριοι των εμπορευμάτων που μεταφέρθηκαν βάσει φορτωτικών και ο πλοιοκτήτης που ανέλαβε τη μεταφορά⁴. Η απάντηση που θα δοθεί παρουσιάζει ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον, δεδομένων των άκρως δισταμένων απόψεων ως προς τη δυνατότητα ή μη εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 σε αυτού του είδους τις αγωγές, οι οποίες διατυπώθηκαν τόσο εκ μέρους δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών, όσο και από θεωρητικούς, κυρίως στη Γερμανία, όπως αναφέρει το Bundesgerichtshof στην απόφαση περί παραπομπής.

II – Το νομικό πλαίσιο

4. Όπως προκύπτει από την πρώτη και τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001, τούτος περιέχει, «για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς», «διατάξ[εις] σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις [...]» οι οποίες εφαρμόζονται στα κράτη μέλη⁵.

5. Η ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι «[οι] κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα».

6. Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού προβλέπει ότι «[η] δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης».

7. Οι κανόνες περί δικαιοδοσίας θεσπίζονται στα άρθρα 2 έως 31 του κανονισμού 44/2001, που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο II αυτού.

8. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, που περιλαμβάνεται στο τμήμα 1 του κεφαλαίου II που φέρει τον τίτλο «Γενικές διατάξεις», ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

9. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, που περιλαμβάνεται στο ίδιο τμήμα, ορίζει:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

4 — Απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1994, C-406/92, Tatry (Συλλογή 1994, σ. I-5439).

5 — Στις παρούσες προτάσεις, η έννοια του «κράτους μέλους» παραπέμπει στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαιρουμένου του Βασιλείου της Δανίας, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού 44/2001.

10. Το άρθρο 5, σημείο 3, του εν λόγω κανονισμού, που περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες» τμήμα 2 του κεφαλαίου II, προβλέπει:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[...]

3) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός.»⁶

III – Η διαφορά της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

11. Η Folien Fischer είναι εταιρία εδρεύουσα στην Ελβετία και δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση επικαλυμμένων χάρτινων ειδών και μεμβρανών. Εμπορεύεται, μεταξύ άλλων, στη Γερμανία υποθέματα για έντυπα καρτών σε ελεύθερη μορφή. Η Fofitec, η οποία εδρεύει επίσης στην Ελβετία και ανήκει στον όμιλο εταιριών της Folien Fischer, είναι κάτοχος διαφόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στον ίδιο τομέα δραστηριότητας.

12. Η Ritrama SpA, η οποία έχει την έδρα της στην Ιταλία, αναπτύσσει, παράγει και εμπορεύεται πολυστρωματικά υλικά και κατεργασμένες μεμβράνες διαφόρων ειδών.

13. Με επιστολή του Μαρτίου του 2007, η Ritrama SpA προέβαλε ότι η πολιτική διανομής της Folien Fischer και η άρνησή της να παραχωρήσει άδειες εκμεταλλεύσεως διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντέβαιναν στο δίκαιο ανταγωνισμού.

14. Κατόπιν της επιστολής αυτής, οι Folien Fischer και Fofitec άσκησαν ενώπιον του Landgericht Hamburg (Γερμανία) αρνητική αναγνωριστική αγωγή με σκοπό να αναγνωρισθεί δικαστικώς, αφενός, ότι η Folien Fischer δεν υποχρεούτο να θέσει τέρμα στην εμπορική της πρακτική αναφορικά με την παροχή εκπτώσεων και την κατάρτιση συμβάσεων διανομής και, αφετέρου, ότι η Ritrama SpA δεν δικαιούτο ούτε να θέσει τέρμα στην εμπορική αυτή πρακτική, ούτε να λάβει αποζημίωση για τον λόγο αυτό. Οι Folien Fischer και Fofitec ζήτησαν επίσης από το εν λόγω δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Fofitec δεν υποχρεούτο να παραχωρήσει άδεια εκμεταλλεύσεως αναφορικά με τα κρίσιμα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αυτή κατείχε.

15. Κατόπιν της ασκήσεως της αρνητικής αυτής αναγνωριστικής αγωγής, η Ritrama SpA και η Ritrama AG, θυγατρική εταιρία εδρεύουσα στην Ελβετία, μέσω της οποίας η πρώτη εμπορεύεται, κατά δήλωσή της, τα προϊόντα της, μεταξύ άλλων στη Γερμανία, άσκησαν καταψηφιστική αγωγή ενώπιον του Tribunale di Milano (Ιταλία). Προς στήριξη του αιτήματός τους να τους καταβληθεί αποζημίωση, καθώς και του αιτήματος να υποχρεωθεί η Fofitec να παραχωρήσει αναγκαστικές άδειες εκμεταλλεύσεως για τα κρίσιμα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, ισχυρίστηκαν ότι η συμπεριφορά των Folien Fischer και Fofitec αντεβαίνει στους κανόνες του ανταγωνισμού.

6 — Το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 27 Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις προσχωρήσεως των νέων κρατών μελών στη Σύμβαση αυτή (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), θεσπίζει έναν κατ' ουσίαν παρόμοιο κανόνα ο οποίος όμως δεν αφορά ρητώς την περίπτωση στην οποία το ζημιογόνο γεγονός «ενδέχεται να συμβεί».

Ένας κανόνας πανομοιότυπος ως προς όλα τα σημεία προς εκείνον του κανονισμού 44/2001 περιλαμβάνεται στο άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που υπεγράφη στο Λουγκάνο στις 16 Σεπτεμβρίου 1988 (ΕΕ L 319, σ. 9), όπως αναθεωρήθηκε με τη Σύμβαση που υπεγράφη στο Λουγκάνο στις 30 Οκτωβρίου 2007 [βλ. απόφαση 2007/712/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 2007, σχετικά με την υπογραφή, εξ ονόματος της Κοινότητας, της εν λόγω συμβάσεως (ΕΕ L 339, σ. 1)], που τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2011 και δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Βασίλειο της Δανίας, τη Δημοκρατία της Ισλανδίας, το Βασίλειο της Νορβηγίας και την Ελβετική Συνομοσπονδία (στο εξής: Σύμβαση του Λουγκάνο).

16. Η αρνητική αναγνωριστική αγωγή των Folien Fischer και Fofitec απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, λόγω ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας, με απόφαση που εξέδωσε το Landgericht Hamburg στις 9 Μαΐου 2008.

17. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε σε δεύτερο βαθμό, στις 14 Ιανουαρίου 2010, από το Oberlandesgericht Hamburg (Γερμανία), το οποίο έκρινε ότι δεν υφίστατο διεθνής αρμοδιότητα των γερμανικών δικαστηρίων, με το σκεπτικό ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δικαιοδοσία ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας δεν ήταν δυνατόν να εφαρμοσθεί σε αρνητική αναγνωριστική αγωγή, όπως αυτή που άσκησαν οι Folien Fischer και Fofitec, καθότι τέτοια αγωγή σκοπεύει ακριβώς στο να αποδειχθεί ότι δεν υπήρξε αδικοπραξία στη Γερμανία.

18. Το Bundesgerichtshof (Γερμανία) επελήφθη αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησαν οι Folien Fischer και Fofitec, οι οποίες ενέμειναν στα αιτήματα που είχαν προβάλει στον δεύτερο βαθμό. Στην αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το Bundesgerichtshof παρατηρεί ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμα αποφανθεί επί του ζητήματος κατά πόσον η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δικαιοδοσία θεμελιώνεται επίσης και στην περίπτωση κατά την οποία ο φερόμενος ως ζημιώσας ασκήσει αρνητική αναγνωριστική αγωγή, με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι ο ενδεχομένως ζημιωθείς δεν δύναται να εγείρει αξίωση στηριζόμενη επί της τυχόν αδικοπραξίας. Το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι η ορθή ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως δεν είναι προφανής σε μια τέτοια περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των άκρως διισταμένων απόψεων της θεωρίας και διαφόρων δικαστηρίων κρατών μελών της Ένωσης, καθώς και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, όσον αφορά τον αντίστοιχο κανόνα που περιλαμβάνει η Σύμβαση του Λουγκάνο.

19. Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα, διευκρινίζοντας παράλληλα ότι κλίνει υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 σε αρνητική αναγνωριστική αγωγή:

«Έχει το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού [44/2001] την έννοια ότι η επί αδικοπραξιών δωσιδικία εφαρμόζεται επίσης και σε περίπτωση αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής [“negative Feststellungsklage”], με την οποία ο φερόμενος ως ζημιώσας ζητεί να αναγνωριστεί ότι ο φερόμενος ως ζημιωθείς δεν έχει, αναφορικά με συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, αξιώσεις που πηγάζουν από αδικοπραξία (εν προκειμένω: παράβαση των διατάξεων του δικαίου συμπράξεων επιχειρήσεων);»

20. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως καταχωρίστηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Μαρτίου 2011.

21. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν στο Δικαστήριο οι Folien Fischer και Fofitec, η Ritrama SpA, η Γερμανική, η Γαλλική, η Ολλανδική, η Πολωνική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ελβετική Κυβέρνηση. Οι εκπροθέσμως κατατεθείσες γραπτές παρατηρήσεις της Επιτροπής απορρίφθηκαν με σχετική απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 19ης Ιουλίου 2011.

22. Κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2012, εκπροσωπήθηκαν οι Folien Fischer και Fofitec, η Ritrama SpA, η Γερμανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή.

IV – Ανάλυση

A – Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

– Επί της λυσιτέλειας του προδικαστικού ερωτήματος

23. Κατ' αρχάς, η Ritrama SpA αμφισβήτησε τη λυσιτέλεια του προδικαστικού ερωτήματος για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η επιστολή της του Μαρτίου του 2007, στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, δεν απεστάλη ως τυπική όχληση, αλλά ως απλή πρόσκληση για την έναρξη διαπραγματεύσεων προς διευθέτηση της διαφοράς, και ότι οι Folien Fischer και Fofitec δεν είχαν, επομένως, έννομο συμφέρον.

24. Προσέθεσε ότι, ακόμα και αν δοθεί θετική απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, τα γερμανικά δικαστήρια δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, καθότι η επίμαχη παράνομη πράξη δεν ήταν δυνατόν να έχει διαπραχθεί στη Γερμανία υπό την έννοια του δικονομικού δικαίου, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι εταιρίες που είναι διάδικοι στην κύρια δίκη δεν ανταγωνίζονται επί γερμανικού εδάφους και ότι ουδεμία εξ αυτών υπόκειται στο γερμανικό δίκαιο δεδομένου ότι οι αντίστοιχες εταιρικές τους έδρες δεν βρίσκονται εντός του εδάφους αυτού. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ritrama SpA διευκρίνισε ότι από το 2004 δεν δραστηριοποιείτο πλέον στη γερμανική αγορά. Κατά την άποψή της, καίτοι η ελβετική θυγατρική της, Ritrama AG, δραστηριοποιείται πράγματι στη Γερμανία, εντούτοις, είναι αδύνατον να εξομοιωθούν εταιρίες με αυτοτελείς νομικές προσωπικότητες στο πλαίσιο αστικής διαδικασίας που αφορά εξωσυμβατική ευθύνη.

25. Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο είναι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της υποθέσεως, το πλέον κατάλληλο να εκτιμήσει αν η έκδοση προδικαστικής απόφασεως είναι αναγκαία για να μπορέσει να εκδώσει τη δική του απόφαση και αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο ασκούν πράγματι επιρροή⁷. Ως εκ τούτου, από τη στιγμή που τα ως άνω ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει, κατ' αρχήν, να αποφανθεί επ' αυτών, επιφυλασσόμενο εντούτοις, προκειμένου να ελέγξει την αρμοδιότητά του, να εξετάσει τις συνθήκες υπό τις οποίες απευθύνθηκε προς αυτό το αιτούν δικαστήριο⁸.

26. Εν προκειμένω, το Bundesgerichtshof θεμελίωσε, κατά την άποψή μου, επαρκώς την αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως, ώστε να αποδείξει ότι αυτή ανταποκρίνεται σε μια αντικειμενική ανάγκη που συνδέεται με την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

– Επί των επιμέρους ζητημάτων

27. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρθηκαν στο πλαίσιο των συζητήσεων, πρέπει να υπομνησθεί ότι δεν πρέπει ιδίως να συγχέονται τα επί μέρους στάδια της συλλογιστικής που πρέπει να ακολουθεί ένα δικαστήριο τα οποίο έχει επιληφθεί διαφοράς σε αστική και εμπορική υπόθεση ενέχουσας στοιχείο αλλοδαπότητας.

28. Κατ' αρχάς, το ως άνω δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει ότι έχει πράγματι διεθνή δικαιοδοσία, ιδίως κατά τις διατάξεις του κανονισμού 44/2001. Το ζήτημα αυτό και μόνον αποτελεί αντικείμενο του ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.

7 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-467/08, Padawan (Συλλογή 2010, σ. I-10055, σκέψεις 21 επ. καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

8 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, Αδενέλερ κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψεις 39 επ.).

29. Το αρμόδιο δικαστήριο οφείλει, επομένως, να εξετάσει εάν υπάρχουν στο εθνικό δίκαιο δικονομικοί κανόνες⁹, όπως εκείνοι που αφορούν τις προϋποθέσεις παραδεκτού, οι οποίοι θα μπορούσαν ενδεχομένως να εμποδίσουν την εκδίκαση της αγωγής. Μόνον σε αυτό το επίπεδο μπορεί να τεθεί το ζήτημα του έννομου συμφέροντος του ενάγοντος.

30. Εν συνεχεία, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να αναζητήσει τον εφαρμοστέο νόμο, μέσω των κανόνων συγκρούσεως νόμων που περιέχονται στα νομοθετήματα του δικαίου της Ένωσης, του διεθνούς δικαίου ή, επικουρικώς, του εθνικού δικαίου που ισχύουν στο κράτος μέλος στο οποίο αυτό εδρεύει.

31. Τέλος και μόνον στο στάδιο αυτό, το ως άνω δικαστήριο οφείλει να εφαρμόσει, κατά συγκεκριμένο τρόπο, στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί τη νομοθεσία που ορίζει ο σχετικός κανόνας συγκρούσεως νόμων. Οι ουσιαστικού δικαίου αυτές διατάξεις της νομοθεσίας αυτής καθορίζουν, ιδίως, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το γενεσιουργό αίτιο μπορεί να κριθεί ζημιογόνο για το θύμα, καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία που οφείλει να προσκομίσει το τελευταίο προς στήριξη της αγωγής του προς αποζημίωση¹⁰.

– *Επί της επιρροής που ασκεί η νομολογία σχετικά με τα μέσα που είναι «παράλληλα» ως προς τον κανονισμό 44/2001*

32. Η συνεκτίμηση της νομολογίας του Δικαστηρίου αναφορικά με την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών ή της Συμβάσεως του Λουγκάνο είναι ενδεδειγμένη και μάλιστα απαραίτητη, δεδομένου ότι ο κανονισμός 44/2001, ο οποίος αντικαθιστά τη Σύμβαση των Βρυξελλών στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, περιέχει διατάξεις που μπορούν, κατ' ουσίαν, να χαρακτηριστούν ως ισοδύναμες¹¹.

33. Τέτοια είναι η περίπτωση του περιεχόμενου σε κάθε ένα εκ των νομοθετημάτων αυτών άρθρου 5, σημείο 3, που έχει ως αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων περί δικαιοδοσίας «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», καίτοι το γράμμα του κανονισμού 44/2001 διαφέρει από εκείνο της Συμβάσεως των Βρυξελλών, καθότι περιλαμβάνει ρητώς έναν κανόνα δικαιοδοσίας που αφορά τον «τόπ[ο] όπου [...] ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός», όπως και από εκείνο της Συμβάσεως του Λουγκάνο, όπως αναθεωρήθηκε το 2007. Η μνεία που προσετέθη παρέχει απλώς μια διευκρίνιση¹², χωρίς να εισάγει ουσιαστική στρέβλωση μεταξύ των μέσων αυτών, δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι οι αγωγές επί παραλείψει με αντικείμενο την αποτροπή προκλήσεως ζημίας, εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών¹³.

9 — Το Δικαστήριο υπενθύμισε προσφάτως ότι ο κανονισμός 44/2001, όπως και η Σύμβαση των Βρυξελλών, δεν έχει σκοπό να ενοποιήσει όλους τους κανόνες δικονομικού δικαίου των κρατών μελών, αλλά ότι, στο πλαίσιο της δικονομικής αυτοτέλειάς τους, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να θεσπίζουν δικονομικούς κανόνες, εφαρμοστέους στις ενώπιον των δικαστηρίων τους ασκηθείσες αγωγές, οι οποίοι να αντίκεινται στο δίκαιο της Ένωσης και, ιδίως, στις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, C-292/10, G, σκέψεις 44 και 45).

10 — Στην απόφαση της 7ης Μαρτίου 1995, C-68/93, Shevill κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-415, σκέψεις 38 έως 41), διευκρινίστηκε ότι «οι προϋποθέσεις εκτιμήσεως του ζημιογόνου χαρακτήρα των επιδίκων πραγματικών περιστατικών και οι προϋποθέσεις αποδείξεως της υπάρξεως και της εκτάσεως της βλάβης που επικαλείται ο δυσφημισθείς δεν ρυθμίζονται από τη Σύμβαση [των Βρυξελλών], αλλά διέπονται από το ουσιαστικό δίκαιο που ορίζουν οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εθνικού δικαίου του δικάζοντος δικαστηρίου, υπό την επιφύλαξη ότι η εφαρμογή αυτή δεν θίγει την πρακτική αποτελεσματικότητα της Συμβάσεως». Το ίδιο ισχύει και για τον κανονισμό 44/2001.

11 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, C-509/09 και C-161/10, eDate Advertising κ.λπ. (Συλλογή 2011, σ. I-10269, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

12 — Βλ., κατ' αναλογία, την εισηγητική έκθεση του F. Rocar, αναφορικά με την αναθεωρηθείσα Σύμβαση του Λουγκάνο (ΕΕ 2009, C 319, σ. 15, σημείο 61).

13 — Βλ. αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00, Henkel (Συλλογή 2002, σ. I-8111), αναφορικά με αγωγή για προληπτικούς λόγους, που ασκήθηκε από ένωση προστασίας των καταναλωτών με σκοπό να απαγορευθεί η εκ μέρους εμπόρου χρήση ρητρών, που είχαν κριθεί καταχρηστικές, στις συμβάσεις με ιδιώτες, και της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-18/02, DFDS Torline (Συλλογή 2004, σ. I-1417), αναφορικά με αγωγή για προληπτικούς λόγους, την οποία άσκησε ένωση εφοπλιστών για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της εξαγγελίας συλλογικής δράσεως, η οποία, κατά την ένωση αυτή, ενδέχεται να προκαλέσει ζημία.

– Επί του περιεχομένου της υποθέσεως

34. Υπενθυμίζω ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά τον προσδιορισμό των περιπτώσεων που εμπίπτουν στην ειδική δωσιδικία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, και ειδικότερα τον καθορισμό του συνεκτικού δεσμού που προβλέπεται στη διάταξη αυτή.

35. Το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να απαντήσει επί του ερωτήματος κατά πόσον και υπό ποιές προϋποθέσεις μπορούν να γίνουν δεκτές αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές σε υποθέσεις εξωσυμβατικής ευθύνης. Πρόκειται περί ζητήματος που αφορά κυρίως το έννομο συμφέρον του ενάγοντος και διέπεται από τους κανόνες διαδικασίας που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος, παρότι η ιδιαιτερότητα τέτοιων αγωγών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου, 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

36. Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι ο ειδικός κανόνας αρμοδιότητας της προβλέπουσας εξαίρεση διατάξεως αυτής δεν μπορεί να εφαρμοσθεί σε τέτοιου είδους αγωγές, αρμόδια να αποφανθούν επί του παραδεκτού και, ενδεχομένως, επί του βάσιμου τέτοιας αγωγής θα είναι τα δικαστήρια που ορίζει ο γενικός κανόνας του άρθρου 2 του εν λόγω κανονισμού, ήτοι εκείνα του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του ο εναγόμενος.

B – Επί της ενδεχόμενης δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 σε αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές αναφορικά με ενοχές εξ αδικοπραξίας

– Επί της σημασίας του υποβληθέντος ερωτήματος

37. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί κατά πόσον αρνητική αναγνωριστική αγωγή, όπως η ασκηθείσα στην υπόθεση της κύριας δίκης, εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001. Συγκεκριμένα, το ερώτημα συνίσταται στο κατά πόσον γερμανικό δικαστήριο μπορεί να θεμελιώσει τη διεθνή του δικαιοδοσία στη διάταξη αυτή, η οποία ορίζει ως αρμόδιο «τ[ο] δικαστ[ή]ριο του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός», προκειμένου να αποφανθεί επί της αγωγής των Folien Fischer και Fofitec που έχει αίτημα να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη αστικής ευθύνης σε υπόθεση ανταγωνισμού λόγω αδικοπραξίας που φέρονται ότι διέπραξαν οι διεπόμενες από το ελβετικό δίκαιο εταιρίες αυτές, οι οποίες δραστηριοποιούνται, μεταξύ άλλων, στη γερμανική αγορά.

38. Το Δικαστήριο δεν έχει ως σήμερα αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού. Αντιθέτως, τα δικαστήρια των κρατών μελών και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας έχουν υιοθετήσει αποκλίνουσες θέσεις. Κατά τις μη εξαντλητικές πληροφορίες που διαθέτω, μεγάλος αριθμός δικαστηρίων κρατών μελών¹⁴, όχι όμως το σύνολό τους¹⁵, τάχθηκαν κατά της εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 ως

14 — Αποφάσεις περί μη δυνατότητας εφαρμογής εκδόθηκαν, μεταξύ άλλων, στη Γερμανία από το Landgericht München στις 23 Οκτωβρίου 2008 (7 O 17209/07, www.juris.de), και από το Oberlandesgericht Dresden στις 28 Ιουλίου 2009 (14 U 1008/08, www.juris.de). Όσον αφορά την παρεμφερή δωσιδικία του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, βλ. στη Γερμανία απόφαση του Oberlandesgericht München της 25ης Οκτωβρίου 2001 (6 U 5508/00, www.juris.de)· στις Κάτω Χώρες: αποφάσεις του Gerechtshof's-Gravenhage της 22ας Ιανουαρίου 1998, Evans κατά Chiron (IEPT19980122), και του Rechtbank's-Gravenhage της 19ης Ιουνίου 2002, Freelif κατά Stannah Stairlifts (NIPR 2002, Αφ. 4, nr. 279)· καθώς και στην Ιταλία: απόφαση του Tribunale di Bologna της 22ας Σεπτεμβρίου 1998 (Resp. civ. e prev., 2000, σ. 754), αποφάσεις του Corte suprema di cassazione της 19ης Δεκεμβρίου 2003 (n. 19550, Riv. Dir. Ind., 2005, II, p. 162) και του Corte di appello de Milano της 2ας Μαρτίου 2004 (Dir. ind., 2004, σ. 431).

15 — Αποφάσεις υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 εκδόθηκαν στη Γερμανία από το Oberlandesgericht Düsseldorf στις 12 Μαΐου 2005 (I-2 U 67/03, n° 34, www.juris.de), και από το Landgericht Frankfurt στις 25 Μαρτίου 2010 (2-03 O 580/08, 2/03 O 580/08, 2/3 O 580/08, 2-3 O 580/08, www.juris.de)· στις Κάτω Χώρες από το Rechtbank Breda στις 29 Ιουνίου 2011, Mivena κατά Geogreen c.s. (LJN: BR0157) και στο Ηνωμένο Βασίλειο από το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court), Equitas Ltd and another v Wave City Shipping Co Ltd and others, at para 11 Christopher Clarke LJ (2005) EWHC 923 (Comm). Βλ., επίσης, τις αποφάσεις υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών που εκδόθηκαν στην Ιταλία από το Corte suprema di cassazione στις 17 Οκτωβρίου 2002 (n. 14769, Riv. dir. inter., 2003, σ. 238), και από το Tribunale di Brescia στις 11 Νοεμβρίου 1999 (Riv. Dir. Ind., II, σ. 236).

προς αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές σε υποθέσεις αδικοπραξίας, ενώ το ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο τάχθηκε συναφώς υπέρ της εφαρμογής των ταυτοσήμων διατάξεων που περιέχονται στο άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως του Λουγκάνο, οσάκις θεμελιωνόταν ελβετική δικαιοδοσία όσον αφορά την αντιτασσόμενη καταψηφιστική αγωγή¹⁶.

39. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι τείνει επίσης υπέρ της απόψεως ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 επιτρέπει τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας σε περίπτωση αγωγής με αίτημα να αναγνωριστεί η μη ύπαρξη αδικοπραξίας. Το Bundesgerichtshof εκθέτει ότι, κατά την κρατούσα άποψη στη γερμανική θεωρία¹⁷, το βάσει της διατάξεως αυτής αρμόδιο δικαστήριο σε υπόθεση αδικοπραξίας μπορεί, επίσης, να επιληφθεί αρνητικής αγωγής, με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί η μη ύπαρξη δικαιωμάτων αντλούμενων από ενδεχόμενη αδικοπραξία.

40. Υποστηρίζεται, σχετικώς, τόσο από τα κράτη μέλη που έλαβαν μέρος στην παρούσα διαδικασία όσο και από το αιτούν δικαστήριο, ότι θα έπρεπε, μέσω αντανάκλαστικού αποτελέσματος, να υιοθετηθεί η ίδια προσέγγιση ως προς τους κανόνες περί δικαιοδοσίας για μια αρνητική αναγνωριστική αγωγή εξ αδικοπραξίας και για την αντίστοιχη της καταψηφιστική αγωγή ή την αγωγή αποζημιώσεως, καθότι η τελευταία είναι συμμετρικά αντίθετη προς την πρώτη.

41. Εντούτοις, όπως η αντανάκλαση μπορεί ακριβώς να παραμορφώνει, ενδέχεται η προβληθείσα συμμετρία να μην είναι τέλεια ή λυσιτελής. Εν προκειμένω, τείνω προς την άποψη, έστω με ορισμένους ενδοιασμούς, ότι η επί του εν λόγω ζητήματος κρατούσα θεωρία μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω λαμβανομένων, ειδικότερα, υπόψη του περιεχομένου και του σκοπού του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, του γεγονότος ότι η ταυτότητα του αντικείμενου της διαφοράς μεταξύ αρνητικής και καταψηφιστικής αγωγής δεν έχει επιπτώσεις στην υπό κρίση υπόθεση, καθώς και των πρακτικών συνεπειών που απορρέουν από την προτεινόμενη διασταλτική ερμηνεία.

42. Διευκρινίζω εξ αρχής ότι δεν αποκλείω το ενδεχόμενο να εμπíπτουν οι αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές στους κανόνες περί δικαιοδοσίας που προβλέπει ο κανονισμός 44/2001, καθότι υπενθυμίζεται ότι οι προϋποθέσεις αποδοχής τους από τα δικαστήρια των κρατών μελών καθορίζονται, αυτές καθαυτές, από το εθνικό δικονομικό δίκαιο. Ως προς τούτο, επισημαίνω ότι οι εθνικές προσεγγίσεις δίστανται, αλλά ότι η δυνατότητα ασκήσεως αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής υπόκειται κατά κανόνα σε προϋποθέσεις που αφορούν το αντικείμενο της αγωγής αυτής και το έννομο συμφέρον του ενάγοντος να κάνει χρήση αυτού του είδους της έννομης προστασίας¹⁸.

43. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμώ ότι εάν ασκηθεί τέτοια αγωγή σε υπόθεση αδικοπραξίας, δεν πρέπει, για τους λόγους που θα εκθέσω ακολούθως, να εφαρμοσθεί ο κανόνας ειδικής δωσιδικίας του άρθρου 5, σημείο 3, του εν λόγω κανονισμού, αλλά ο κανόνας γενικής δωσιδικίας του άρθρου 2 του ίδιου κανονισμού.

16 — Μεταξύ άλλων, αποφάσεις του ελβετικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της 2ας Αυγούστου 1999 (ATF 125 III 346) της 23ης Οκτωβρίου 2006, G. GmbH./A. AG und B. AG (4C.210/2006, ATF 132 III 778) της 23ης Οκτωβρίου 2006, F. AG/G. GmbH (4C.208/2006/len), και της 13ης Μαρτίου 2007 (ATF 133 III 282). Αποφάσεις προσβάσιμες στον ιστότοπο του Δικαστηρίου (<http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/fr/tableau/tableau.htm>), υπό τον τίτλο «Πληροφορίες σχετικά με το υπ' αριθ. 2 πρωτόκολλο που προσαρτάται στη Σύμβαση του Λουγκάνο», υπ' αριθ. 2000/19, 2007/14, 2008/19 και 2008/20 αντίστοιχως.

17 — Βλ. σημείο 13 της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

18 — Επισημαίνω ότι αυτού του είδους οι αγωγές μπορούν να αναγκάσουν τον φερόμενο ως ζημιωθέντα να συμμετάσχει, ως ενδεχόμενος δικαιούχος αποζημιώσεως, σε μια δικαστική διαδικασία σε ένα στάδιο κατά το οποίο δεν είναι ακόμα σε θέση να παράσχει τις αναγκαίες αποδείξεις προς εκπλήρωση του βάρους αποδείξεως της ύπαρξης εξωσυμβατικής ευθύνης, από την οποία προσπαθεί να απαλλαγεί ο αντίδικος.

– Επί της γραμματικής ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001

44. Κατά πάγια νομολογία, προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης αποτελεσματικότητά του και η ομοιόμορφη εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη, οι περιεχόμενες στον κανονισμό 44/2001 έννοιες δεν πρέπει να ερμηνεύονται με απλή παραπομπή στο εσωτερικό δίκαιο του ενός ή του άλλου κράτους, αλλά αυτοτελώς, σε συνάρτηση κυρίως με το σύστημα και τους σκοπούς του νομοθετήματος¹⁹.

45. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι, υπό την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, η έννοια «ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» περιλαμβάνει κάθε απαίτηση με την οποία «τίθεται ζήτημα ευθύνης του εναγομένου» και «δεν αφορά “διαφορές εκ συμβάσεως”», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της εν λόγω συμβάσεως, υπό τη διευκρίνιση ότι η σύμβαση προϋποθέτει μια ελευθέρως αναληφθείσα δέσμευση από ένα συμβαλλόμενο μέρος έναντι του αντισυμβαλλομένου²⁰. Η νομολογία αυτή, εφαρμοζόμενη στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, θέτει ένα κριτήριο χαρακτηρισμού που επιβάλλει τη συνδρομή δύο προϋποθέσεων, ήτοι, αφενός, μίας θετικής ως προς το αντικείμενο της αγωγής και, αφετέρου, μίας αρνητικής ως προς την αιτία της αγωγής²¹.

46. Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι δικαστήριο κράτους μέλους μπορεί να έχει δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, μόνον αν η αγωγή της οποίας επιλαμβάνεται έχει ως αντικείμενο «να αναγνωρισθεί η ευθύνη του εναγομένου εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας»²² προκειμένου να υποχρεωθεί αυτός να πάψει να ενεργεί κατά τρόπο προκαλούντα ζημία ή να ανορθώσει τη ζημία εάν αυτή έχει ήδη προκληθεί. Στο πλαίσιο, όμως, αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, δεν κατηγορείται ο εναγόμενος για τη διάπραξη ζημιογόνου πράξεως ούτε ζητείται να αναγνωρισθεί η ευθύνη του, αλλά ο ενάγων είναι εκείνος που ζητεί να αναγνωρισθεί το αντίθετο, τούτέστιν ότι δεν είναι αυτουργός αδικοπραξίας, ικανής να προκαλέσει ζημία η οποία θα συνεπάγεται δικαίωμα αποζημίωσης. Ως προς τούτο, η Γερμανική Κυβέρνηση επισήμανε ορθώς, καίτοι δεν συμμερίζομαι το συμπέρασμα που αντλεί από τη διαπίστωση αυτή, ότι σε μια αρνητική αναγνωριστική αγωγή υπάρχει αναστροφή των συνήθων ρόλων σε υποθέσεις αδικοπραξίας, καθότι, εν προκειμένω, ο ενάγων είναι ο ενδεχόμενος οφειλέτης παροχής αιτία αδικοπραξίας, ενώ ο εναγόμενος είναι το πιθανό θύμα της πράξεως αυτής.

47. Επομένως, η αρνητική αναγνωριστική αγωγή δεν σκοπεί στην απόδειξη και στη στοιχειοθέτηση της ευθύνης του εναγομένου, όπως στην προπαρατεθείσα νομολογία, αλλά στο αντίθετο, δεδομένου ότι επιδιώκει τον αποκλεισμό της ευθύνης του ενάγοντος. Εξάλλου, αγωγή, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αποτελεί, κατά κυριολεξία, αγωγή λόγω ευθύνης εξ αδικοπραξίας, δεδομένου ότι δεν σκοπεί στο να διαπιστωθεί η ύπαρξη παραβάσεων του δικαίου ανταγωνισμού που τελέσθηκαν από τις ενάγουσες επί γερμανικού εδάφους, αλλά, εκ διαμέτρου αντιθέτως, στο να απεχοποιηθούν αυτές μέσω της διαπιστώσεως ότι η συμπεριφορά τους είναι σύμφωνη προς το εν λόγω δίκαιο. Ειδικότερα, οι Folien Fischer και Fofitec δεν αμφισβητούν την ύπαρξη πράξεων ικανών να αποτελούν το γενεσιουργό αίτιο ενδεχόμενης ζημίας, αλλά δηλώνουν ότι δεν είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί ευθύνη τους, δεδομένου ότι οι εν λόγω πράξεις δεν είναι παράνομες.

19 — Οι έννοιες αυτές πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται ανεξαρτήτως του ορισμού που προκύπτει από το ουσιαστικό δίκαιο που καθορίζουν οι κανόνες συγκρούσεως νόμων που ισχύουν στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται το επιληφθέν δικαστήριο. Βλ., μεταξύ άλλων, αναφορικά με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1992, C-261/90, Reichert και Kockler (Συλλογή 1992, σ. I-2149, σκέψη 15), της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-27/02, Engler (Συλλογή 2005, σ. I-481, σκέψη 33), καθώς και, όσον αφορά τον κανονισμό 44/2001, την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-189/08, Zuid-Chemie (Συλλογή 2009, σ. I-6917, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

20 — Βλ., ιδίως, απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-334/00, Tacconi (Συλλογή 2002, σ. I-7357, σκέψεις 21 έως 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 — Στην υπό κρίση υπόθεση, η δεύτερη προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δεν θέτει πρόβλημα, καθότι είναι σαφές ότι οι έννομες σχέσεις μεταξύ των Folien Fischer και Fofitec και της Ritrama SpA δεν εμπίπτουν στις διαφορές εκ συμβάσεως.

22 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Henkel (σκέψη 41).

48. Στη νομολογία που απορρέει από την απόφαση *Bier*, γνωστή ως «*Mines de potasse d'Alsace*»²³, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχεται στον ενάγοντα η δυνατότητα επιλογής μεταξύ του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός και του τόπου όπου επήλθε η ζημία²⁴. Κατά την άποψή μου, καίτοι το Δικαστήριο δεν το αναφέρει ρητώς, η δυνατότητα επιλογής μεταξύ δύο αρμοδίων δικαστηρίων που παρασχέθηκε επομένως στον ασκούντα αγωγή εξ αδικοπραξίας σκοπεί στο να ευνοηθεί ο φερόμενος ως θύμα, ο οποίος είναι κατ' αρχήν ο ασκών την αγωγή²⁵. Ουδόλως υποδηλώνεται στη νομολογία ότι η ίδια εύνοια πρέπει να επιδεικνύεται και έναντι του αυτοουργού μιας πιθανής ζημιογόνου πράξεως.

49. Η προπαρατεθείσα απόφαση *Henkel* σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, καθώς και το γράμμα του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 επιτρέπουν ασφαλώς να συμπεριληφθεί στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής η συνεκτίμηση μιας ζημίας που δεν έχει ακόμα επέλθει, αλλά ενδέχεται να επέλθει εξαιτίας ενός προσδιορισθέντος ζημιογόνου γεγονότος. Η εξ αδικοπραξίας ζημία μπορεί, βεβαίως, να είναι μελλοντική, πρέπει όμως να έχει συγκεκριμένο και όχι αφηρημένο χαρακτήρα, διότι, άλλως, η ειδική δωσιδικία σε υποθέσεις αδικοπραξίας θα μπορούσε να θεμελιώνεται κατά διακριτική ευχέρεια. Επομένως, αγωγή για ευθύνη εξ αδικοπραξίας μπορεί πράγματι να βασίζεται σε έναν κίνδυνο, οσάκις το αίτιο της ενδεχόμενης ζημίας υφίσταται και είναι προσδιορισμένο, η ζημία όμως δεν είναι ακόμα υπαρκτή. Σε κάθε περίπτωση, ως προς την αρνητική αναγνωριστική αγωγή, τούτη προϋποθέτει ότι δεν υφίσταται ούτε ο κίνδυνος επελεύσεως της ζημίας, ότι δεν υφίσταται, δηλαδή, αιτιώδης συνάφεια και, επομένως, ούτε η σχετική ειδική δωσιδικία που προβλέπει το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

50. Η αρνητική αγωγή σκοπεί σε μια ιδιωτικού δικαίου διαπίστωση η οποία, κατά την άποψή μου, προϋποθέτει κατ'ανάγκη ότι δεν υφίσταται συνεκτικός δεσμός κατά το διεθνές δικονομικό δίκαιο. Ασφαλώς, ενδέχεται να συντρέχει περίπτωση στην οποία ο ενάγων παραδέχεται την ύπαρξη ζημίας που υπέστη ο εναγόμενος, ζητεί όμως την αρνητική διαπίστωση ότι δεν είναι υπεύθυνος για τη ζημία αυτή, παραδείγματος χάρη, επειδή η διαπραχθείσα πράξη δεν είναι παράνομη ή επειδή δεν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της επίμαχης πράξεως και της προβαλλόμενης ζημίας²⁶. Εντούτοις, ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση, η εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, σε μια τέτοια αρνητική αναγνωριστική αγωγή δεν συνάδει, κατά την άποψή μου, προς τη νομολογία που υπομνήσθηκε στο πλαίσιο της προπαρατεθείσας αποφάσεως *Tacconi*, διότι στην περίπτωση αυτή, η αγωγή δεν σκοπεί στο να «τεθεί ζήτημα ευθύνης του εναγομένου» και, επομένως, δεν εμπίπτει, κατά την άποψή μου, στην ειδική αυτή διάταξη, αλλά στον κανόνα της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου.

51. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το αποτέλεσμα της αρνήσεως της *Fofitec* να παραχωρήσει άδειες εκμεταλλεύσεως επέρχεται εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, κράτος μέλος του οποίου το δίκαιο είναι εφαρμοστέο, κατά το *Bundesgerichtshof*, βάσει των σχετικών κανόνων συγκρούσεως νόμων. Εντούτοις, στην απόφαση *Marinari*²⁷, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρόθεση των συντακτών της Συμβάσεως των Βρυξελλών δεν ήταν να εξαρτήσουν τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που αυτή καθορίζει από τις εθνικές διατάξεις περί των προϋποθέσεων στοιχειοθετήσεως της εξωσυμβατικής αστικής ευθύνης. Προσθέτω, συναφώς, ότι το

23 — Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1976, 21/76 (Συλλογή τόμος 1976, σ. 613).

24 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1995, C-364/93, *Marinari* (Συλλογή 1995, σ. I-2719, σκέψεις 11 και 12).

25 — Στο σημείο 17 των προτάσεων του στην εκκρεμή υπόθεση C-523/10, *Wintersteiger*, ο γενικός εισαγγελέας P. Cruz Villalón αναφέρεται συναφώς στο ζήτημα της αναγνωρίσεως «σε αυτόν που υπέστη τη ζημία περιθωρί[ου] λήψης αποφάσεως».

26 — Ως προς την ανάγκη αποδείξεως αιτιώδους σχέσεως μεταξύ της ζημίας και του γεγονότος στο οποίο αυτή οφείλεται, βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση *DFDS Torline* (σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

27 — Προπαρατεθείσα απόφαση (σκέψεις 16 επ.).

άρθρο 6, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 864/2007²⁸ παρέχει στο πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση τη δυνατότητα να επιλέξει μεταξύ των δικαίων που εφαρμόζονται σε εξωσυμβατική ενοχή, η οποία οφείλεται σε μια θίγουσα τις αγορές πολλών κρατών μέλων πράξη που περιορίζει τον ανταγωνισμό.

52. Αναφορικά με την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, και επομένως του παρεμφερούς επίσης κανόνος περί δικαιοδοσίας του κανονισμού 44/2001, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αγωγή εξωσυμβατικής ευθύνης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής οσάκις δεν σκοπεί στην αποκατάσταση ζημίας υπό την έννοια αυτής, ακόμα και αν η αγωγή αυτή στηρίζεται σε μια υποτιθέμενη άδικη ενέργεια²⁹.

53. Κατά συνέπεια, από τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δεν μπορεί να συναχθεί ότι η εν λόγω διάταξη είναι εφαρμοστέα στις αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές.

– *Επί της τελλολογικής ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001*

54. Ο κανονισμός 44/2001 σκοπεί, ιδίως, στην ενίσχυση της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων στην Ένωση, παρέχοντας τη δυνατότητα, αφενός, στον ενάγοντα να εντοπίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να προσφύγει και, αφετέρου, στον εν γένει ενημερωμένο εναγόμενο να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί³⁰.

55. Ως προς τούτο, από την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 προκύπτει ότι, για τους σκοπούς της προβλεψιμότητας και, επομένως, της ασφάλειας δικαίου, πρέπει να δίνεται πάντα προτεραιότητα στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου, εκτός από κάποιες συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδυατικό παράγοντα.

56. Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 αποτελεί κανόνα περί δικαιοδοσίας ο οποίος αποκλίνει από τον γενικό κανόνα δικαιοδοσίας του άρθρου 2, παράγραφος 1, που έχει ως σκοπό να προστατεύσει τον διάδικο κατά του οποίου ασκήθηκε η αγωγή³¹. Ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρώς, ακόμα και συσταλτικώς³².

57. Σκοπός του κανόνα της ειδικής δωσιδικίας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 είναι να ληφθεί υπόψη η «ύπαρξη ενός ιδιαίτερου στενού συνδέσμου μεταξύ της διαφοράς και του δικαστηρίου που ενδέχεται να κληθεί να επιληφθεί αυτής, προς τον σκοπό της αποτελεσματικής οργάνωσης της διαδικασίας»³³. Η διάταξη αυτή παρέχει επιλογή στον ενάγοντα, καθόσον του επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, να προσφύγει σε δικαστήριο που βρίσκεται σε κράτος μέλος διαφορετικό

28 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές («Ρώμη II») (ΕΕ L 199, σ. 40).

29 — Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προπαρατεθείσα απόφαση Reichert και Kockler (σκέψεις 19 και 20) απέκλεισε την προβλεπόμενη από το γαλλικό δίκαιο παυλιανή αγωγή από το προαναφερθέν πεδίο εφαρμογής με το σκεπτικό ότι αντικείμενό της «δεν είναι να υποχρεωθεί ο οφειλέτης να αποκαταστήσει τη ζημία που προκάλεσε στον δανειστή του με την καταδολεντική πράξη του, αλλά να εξαφανιστούν έναντι του δανειστή τα αποτελέσματα της εκποιητικής δικαιοπραξίας που συνήψε ο οφειλέτης του» και ότι, επομένως, δεν πρόκειται περί «αγωγή[ς] αποβλέπουσα[ς] στο να αναγνωριστεί η ευθύνη του εναγομένου όπως νοείται κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, της Συμβάσεως».

30 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-256/00, Besix (Συλλογή 2002, σ. I-1699, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση G (σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

31 — Ο κανόνας του εν λόγω άρθρου 2 διάκειται ευνοϊκώς προς τον εναγόμενο, τον πλέον αδύναμο διάδικο δεδομένου ότι η αγωγή στρέφεται κατ' αυτού, διευκολύνοντας την άμυνά του. Βλ. αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 1997, C-295/95, Farrell (Συλλογή 1997, σ. I-1683, σκέψη 19), και της 13ης Ιουλίου 2000, C-412/98, Group Josi (Συλλογή 2000, σ. I-5925, σκέψη 35).

32 — Το Δικαστήριο έχει ρητώς κρίνει ότι οι κανόνες περί δικαιοδοσίας που αποκλίνουν από τη γενική αρχή της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο ο εναγόμενος έχει την κατοικία του δεν επιτρέπουν ερμηνεία που να βαινει πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει η Σύμβαση των Βρυξελλών. Βλ. απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1998, C-51/97, Réunion européenne κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-6511, σκέψη 16), καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Zuid-Chemie (σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Τούτο ισχύει επίσης για τον κανονισμό 44/2001.

33 — Όσον αφορά το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, βλ. απόφαση της 10ης Ιουνίου 2004, C-168/02, Kronhofer (Συλλογή 2004, σ. I-6009, σκέψη 15 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όσον αφορά το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, βλ. προπαρατεθείσα απόφαση eDate Advertising κ.λπ. (σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

από εκείνο στο οποίο κατοικεί ο εναγόμενος, λόγω του ειδικού δεσμού του δικαστηρίου αυτού με τη φύση της διαφοράς. Προκείμενου να είναι επομένως δυνατή η απόκλιση από τον κανόνα του δικαστηρίου της κατοικίας του εναγόμενου, πρέπει απαραίτητως να εξακριβωθεί ότι υφίσταται πράγματι, έναντι των στοιχείων της οικείας διαφοράς, ένα στοιχείο συνάφειας³⁴, που απαιτείται εν προκειμένω να είναι ισχυρότερο, καθότι ένας «ιδιαιτέρως στενός» σύνδεσμος πρέπει να συνδέει τη διαφορά και το επιληφθέν δικαστήριο, το οποίο είναι εκείνο³⁵ του «τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός» υπό την έννοια της επίμαχης διατάξεως.

58. Στο πλαίσιο αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, δεν μπορεί να προσδιορισθεί τέτοιο ισχυρό στοιχείο συνάφειας χωρίς να χωρεί αμφιβολία. Τουτέστιν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η διεθνής δικαιοδοσία του επιληφθέντος γερμανικού δικαστηρίου βασίσθηκε στα αντίθετα προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελέσματα που είχαν στην γερμανική αγορά οι παραλείψεις ή οι πράξεις δύο εγκατεστημένων στην Ελβετία εταιριών, εις βάρος ιταλικής εταιρίας, της Ritrama SpA, η οποία αρνείται ότι άσκησε δραστηριότητες στη Γερμανία, προέβη όμως αναμφισβήτητα σε παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα σε άλλα κράτη μέλη της Ένωσης. Πράγματι, σε υποθέσεις ανταγωνισμού, υπάρχουν διάφοροι παράγοντες ικανοί να επιφέρουν διαχωρισμό των δικαιοδοσιών για τις αδιοπραξίες και τα αποτελέσματά τους.

59. Κατά την άποψή μου, ο σκοπός του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 αποκλείει την υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του διαφορών που έχουν ως αντικείμενο τη διαπίστωση της μη υπάρξεως αδιοπραξίας. Το ίδιο συμπέρασμα επιβάλλεται λαμβανομένης υπόψη της όλης οικονομίας του νομοθετήματος αυτού.

– *Επί της συστηματικής ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001*

60. Στην προπαρατεθείσα απόφαση Tatry, που εκδόθηκε στο πλαίσιο ερμηνείας του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών³⁶ αναφορικά με την εκκρεμοδικία, το Δικαστήριο έκρινε πράγματι ότι, σε υπόθεση θαλάσσιας μεταφοράς με φορτωτική, υφίστατο αντιστοιχία αιτίας και αποτελέσματος μεταξύ, αφενός, αγωγής με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας και, αφετέρου, αγωγής με το αντίθετο αίτημα να αναγνωριστεί ότι δεν υφίστατο ζημία³⁷. Το αιτούν δικαστήριο, όπως και οι διάδικοι που

34 — Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 αναφέρει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δικαιολογείται ένα κριτήριο ειδικού συνδέσμου, διαφορετικό από εκείνο της κατοικίας του εναγομένου, οσάκις υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή προς διευκόλυνση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Βλ., επίσης, ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2010, για την εφαρμογή και την αναθεώρηση του κανονισμού 44/2001, με το οποίο προτείνεται η θέσπιση της επιταγής «να υφίσταται ικανός, ουσιώδης και σημαντικός δεσμός» ώστε να «περιορίζεται το ενδεχόμενο επικλήσεως του “forum shopping”» επί ενοχών εξ αδιοπραξίας [2009/2140(INI), P7_TA(2010)0304, αιτιολογική σκέψη Q, και σημείο 25].

35 — Υπογραμμίζω ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 θεσπίζει έναν κανόνα δικαιοδοσίας που δεν καλύπτει το σύνολο των δικαστηρίων του κράτους μέλους, όπως βάσει του άρθρου 2 του εν λόγω κανονισμού, αλλά περιορίζεται στο δικαστήριο που βρίσκεται εγγύτερα της αδιοπραξίας ή οιοσδήποτε αδιοπραξίας.

36 — Η αντίστοιχη διάταξη του κανονισμού 44/2001 περιέχεται στο άρθρο 27 αυτού, το οποίο, στις παραγράφους 1 και 2, ορίζει: «[α]ν έχουν ασκηθεί αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων διάφορων κρατών μελών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που επελήφθη πρώτο, αναστέλλει αυτεπάγγελα την διαδικασία του μέχρις ότου διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο» και «[ό]ταν διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί, οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ του πρώτου δικαστηρίου». Το άρθρο 27 της Συμβάσεως του Λουγκάνο, όπως αναθεωρήθηκε το 2007, είναι ουσιαστικώς παρόμοιο.

37 — Κατά το γράμμα της προπαρατεθείσας αποφάσεως Tatry, «[τ]ο ίδιο αυτό άρθρο 21 έχει την έννοια ότι η αγωγή με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί ότι ο εναγόμενος έχει ευθύνη για ορισμένη ζημία και να υποχρεωθεί συναφώς στην καταβολή αποζημιώσεως έχει την ίδια αιτία και το ίδιο αντικείμενο με προγενέστερη αγωγή, την οποία έχει ασκήσει ο εναγόμενος αυτός με αίτημα να αναγνωριστεί ότι δεν υπέχει ευθύνη για την εν λόγω ζημία.»

κατέθεσαν παρατηρήσεις, εξαιρούμενης της Ritrama SpA, εκτιμούν ότι η νομολογία αυτή πρέπει να εφαρμοσθεί για την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 και ότι πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό δωσιδικία επίσης σε αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές³⁸.

61. Σε κάθε περίπτωση, η νομολογία που προέκυψε από την προπαρατεθείσα απόφαση Tatry, δεν συνιστά, κατά την άποψή μου, σημαντικό πρόσκομμα για μια συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, υπέρ της οποίας τάσσομαι. Παραδέχομαι ότι, σε υποθέσεις αδικοπραξίας, η αρνητική αναγνωριστική αγωγή ενδέχεται να έχει το ίδιο αντικείμενο με την αντιστοιχούσα σε αυτή καταψηφιστική αγωγή, καθόσον με τη μία ζητείται να αναγνωρισθεί δικαστικώς ότι ένας φερόμενος ως αυτουργός δεν διέπραξε ζημιογόνο πράξη, ενώ με την άλλη ζητείται να αποδειχθεί το αντίθετο.

62. Εντούτοις, καίτοι, σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφαση, η έννοια του αντικειμένου της διαφοράς επιτρέπει όντως να προσδιορισθεί το περιεχόμενο της υποβαλλόμενης σε δικαστήριο διαφοράς όσον αφορά την προκύπτουσα εκκρεμοδικία και το δεδικασμένο, εντούτοις, δεν προκύπτει επίσης ότι η έννοια αυτή επιτρέπει να καθορισθεί κατά πόσον, στο πλαίσιο δεδομένης διαφοράς, υπάρχει ή όχι η κατά το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 απαιτούμενη συνάφεια.

63. Συγκεκριμένα, στην προπαρατεθείσα απόφαση Tatry, το Δικαστήριο απεφάνθη αποκλειστικώς βάσει των διατάξεων περί εκκρεμοδικίας, οι οποίες δεν θεσπίζουν, αυτές καθαυτές, κανόνες περί δικαιοδοσίας, αλλά καθορίζουν μόνον ποιο εκ των δύο ταυτοχρόνως επιληφθέντων δικαστηρίων πρέπει να αποφανθεί σχετικώς πρώτο. Πρόκειται, επομένως, περί ενός αρκετά διαφορετικού ζητήματος από εκείνο που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.

64. Επιπλέον, κατά την άποψή μου, από τον τρόπο διατυπώσεως του άρθρου 5 του κανονισμού 44/2001 συνάγεται ότι η δικαιοδοσία δεν στηρίζεται στο αντικείμενο της διαφοράς, αλλά στον συνεκτικό δεσμό που προβλέπεται για κάθε ειδική δικαιοδοσία, δύο στοιχεία που είναι διαφορετικά, όπως καταδεικνύεται από τη συγκριτική ανάλυση των κανόνων περί δικαιοδοσίας του εν λόγω άρθρου. Τουτέστιν, «ως προς διαφορές εκ συμβάσεως», ο συνεκτικός δεσμός είναι εκείνος που αφορά τον «τόπ[ο] όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή» (άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001), ενώ «ως προς υποχρεώσεις διατροφής», ο παράγοντας αυτός αφορά τον «τόπ[ο] όπου ο δικαιούχος της διατροφής έχει την κατοικία ή την συνήθη διαμονή του» (άρθρο 5, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001).

65. Όσοι εκ των μετεχόντων στη διαδικασία υποστηρίζουν ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 περιλαμβάνει τις αγωγές με αίτημα τη διαπίστωση περί μη ευθύνης εξ αδικοπραξίας, προβάλλουν ότι, στο πλαίσιο των υπολοίπων δικαιοδοσιών του άρθρου 5 του εν λόγω κανονισμού, εφαρμόζεται ο ίδιος κανόνας τόσο για την αρνητική αναγνωριστική αγωγή, όσο και για την καταψηφιστική αγωγή.

66. Φρονώ, εντούτοις, ότι σε περιπτώσεις διαφορετικές από εκείνη του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, ο καταψηφιστικός ή αρνητικός χαρακτήρας μιας αγωγής δεν επηρεάζει τον συνεκτικό δεσμό που προβλέπουν οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου 5. Αντιθέτως, σε υποθέσεις αδικοπραξίας, ο χαρακτήρας της αγωγής είναι ουσιαστικής σημασίας για τον προσδιορισμό της δικαιοδοσίας, διότι η ειδοποιός διαφορά είναι η ύπαρξη ή μη του ζημιογόνου γεγονότος, που συνιστά καθοριστικό στοιχείο για τον συνεκτικό δεσμό.

38 — Υπογραμμίζω ότι η νομολογία αυτή έδωσε λαβή σε προτάσεις που απέβλεπαν στην αμφισβήτησή της. Συγκεκριμένα, προτάθηκε να αποκλεισθεί η εφαρμογή του κανόνα περί εκκρεμοδικίας σε περίπτωση συμπτώσεως μεταξύ αγωγής με αρνητικό μόνον αναγνωριστικό αίτημα και αγωγής επί της ουσίας, ιδίως οσάκις η πρώτη αγωγή έχει ως κεκαλυμμένο σκοπό να «τορπιλίσει» τη δεύτερη. Βλ. την έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001 [COM(2009) 174 τελικό, σημεία 3.3 και 3.4] καθώς και την Πράσινη Βίβλο για την αναθεώρηση του κανονισμού 44/2001 [COM(2009) 175 τελικό, σ. 5 και 7].

– Επί των πρακτικών συνεπειών μιας διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001

67. Η Γαλλική Κυβέρνηση προβαίνει σε μια ειδικότερη πρόταση, τασσόμενη υπέρ του περιορισμού, εντός της επικράτειας του κράτους μέλους όπου εδρεύει το αρμόδιο δικαστήριο, της ισχύος του δεδικασμένου που έχει αποκτήσει η απόφαση η οποία εκδόθηκε επί αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, όπως η ασκηθείσα στην υπόθεση της κύριας δίκης, καθότι αυτού του είδους οι αγωγές δεν γίνονται δεκτές, αυτές καθαυτές, στο γαλλικό δίκαιο περί εξωσυμβατικής ευθύνης.

68. Κατά την άποψή μου, θα ήταν αντίθετο προς το σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός 44/2001, κατά πρώτο λόγο, να γίνει δεκτή μια δικαιοδοσία όπως η μνημονευόμενη στην αίτηση περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, και εν συνεχεία, κατά δεύτερο λόγο, να γίνει δεκτό ότι, εφόσον οι νομικές ή οι πρακτικές επιπτώσεις της παραδοχής αυτής είναι απαράδεκτες, τα αποτελέσματα της αποφάσεως που ενδέχεται να εκδώσει το οικείο δικαστήριο πρέπει να περιορισθούν στην επικράτεια του κράτους μέλους όπου αυτό βρίσκεται.

69. Οι διατάξεις του κανονισμού 44/2001 πρέπει να μπορούν να παράγουν τα αποτελέσματά τους σε όλα τα κράτη μέλη, δίχως περιορισμό στο έδαφος του ενός ή του άλλου κράτους μέλους, όπως προτείνει η Γαλλική Κυβέρνηση, ειδάλλως ο κανονισμός αυτός θα καθίστατο άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας³⁹. Σκοπός και μέλημα ακόμα του κανονισμού 44/2001 είναι να ορίζει κανόνες περί δικαιοδοσίας που να ισχύουν για τα δικαστήρια όλων των κρατών μελών ταυτοχρόνως και να συνεπάγονται την έκδοση, για την ίδια διαφορά, μίας μόνον αποφάσεως έχουσας διεθνή ισχύ⁴⁰.

70. Παραδέχομαι ότι το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι διάδικος μπορεί να «τορπιλίσει» ή να «βραχυκυκλώσει» την αγωγή του αντιδίκου, προβάλλοντας ένσταση εκκρεμοδικίας, κατά διασταλτική εφαρμογή του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών⁴¹. Εντούτοις, τυχόν παραδοχή του ότι αρνητική αναγνωριστική αγωγή εξ αδικοπραξίας θα μπορούσε να βασισθεί στην ειδική δωσιδικία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 ενδέχεται, κατά την άποψή μου, να αυξήσει τον κίνδυνο αγωγών με σκοπό τη «βραχυκύκλωση», παρέχοντας στους οιονεί αυτουργούς ζημιολόγων πράξεων την επιλογή να προσφύγουν ενώπιον δικαστηρίου διαφορετικού από εκείνο της κατοικίας του εναγομένου⁴².

71. Δεν πρέπει να γίνει δεκτή τυχόν ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, η οποία θα ήταν μεν ικανοποιητική σε θεωρητικό επίπεδο, θα προκαλούσε δε τέτοια πρακτικά προβλήματα.

72. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να κλίνει υπέρ μιας συσταλτικής ερμηνείας του πεδίου εφαρμογής του κανόνα της ειδικής δωσιδικίας του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, όσον αφορά την ενδεχόμενη εφαρμογή του σε αρνητικές αναγνωριστικές αγωγές εξ αδικοπραξίας και να ταχθεί υπέρ του κανόνα της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου.

39 — Η ισχύς αποφάσεως που εκδίδει δικαστήριο κράτους μέλους εκτείνεται, κατ' αρχήν, σε ολόκληρο το έδαφος της Ένωσης, υπό τους προβλεπόμενους στο κεφάλαιο III του κανονισμού 44/2001 όρους. Κάθε κράτος μέλος οφείλει σχετικώς να αναγνωρίζει και να εκτελεί απόφαση εκδοθείσα σε άλλο κράτος μέλος, προσδίδοντας επομένως σε αυτήν το διασυνοριακό αποτέλεσμα που προβλέπει ο κανονισμός αυτός.

40 — Δεν υφίσταται αντίφαση μεταξύ του σημείου αυτού και της νομολογίας που απορρέει από τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Shevill κ.λπ. και eDate Advertising κ.λπ., στις οποίες το Δικαστήριο περιόρισε την κατά τόπον αρμοδιότητα των δικαστηρίων σε ορισμένες περιπτώσεις, όχι όμως την ισχύ του δεδικασμένου των αποφάσεων που εξέδωσαν τα εν λόγω δικαστήρια.

41 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Tatry, σε συνδυασμό με την απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-116/02, Gasser (Συλλογή 2003, σ. I-14693, σκέψη 41 καθώς και σκέψεις 70 επ.).

42 — Στην έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001 (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 38, σημείο 3.4), η Επιτροπή επεσήμανε ότι ορισμένοι διάδικοι προσπαθούν «να αποτρέψουν την εκδίκαση από το αρμόδιο δικαστήριο προσφεύγοντας ενώπιον άλλου δικαστηρίου, το οποίο συνήθως, αν και όχι πάντοτε, δεν έχει δικαιοδοσία κατά προτίμηση σε κράτος όπου η διαδικασία για τη διαπίστωση της δικαιοδοσίας και/ή την εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης είναι χρονοβόρα. Η τακτική αυτή (“τορπιλισμός”) ενδέχεται να αποβεί ιδιαίτερα καταχρηστική, εάν η πρώτη δίκη αποσκοπεί σε αναγνώριση της μη ύπαρξης ευθύνης, με αποτέλεσμα ο αντίδικος να μην μπορεί να ασκήσει αγωγή επί της ουσίας ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου. Μπορεί να οδηγήσουν ακόμη και σε πλήρη αδυναμία άσκησης αγωγής για αποζημίωση».

V – Πρόταση

73. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Bundesgerichtshof ως εξής:

«Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι η δωσιδικία της αδικοπραξίας δεν εφαρμόζεται επίσης και σε περίπτωση αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, με την οποία ο φερόμενος ως ζημιώσας ζητεί να αναγνωριστεί ότι ο φερόμενος ως ζημιωθείς δεν έχει, αναφορικά με συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, αξιώσεις που πηγάζουν από αδικοπραξία.»